

ENTREVISTA

Harold Bloom

Crític literari nord-americà

► ► ►

de llegir una vegada i una altra, quinze vegades seguides si és necessari. Els poemes d'Espriu, els de Wallace Stevens, W.B. Yeats i George Trakl: això és poesia! Això d'Internet és un intent ben estrany de no sé ben bé què.

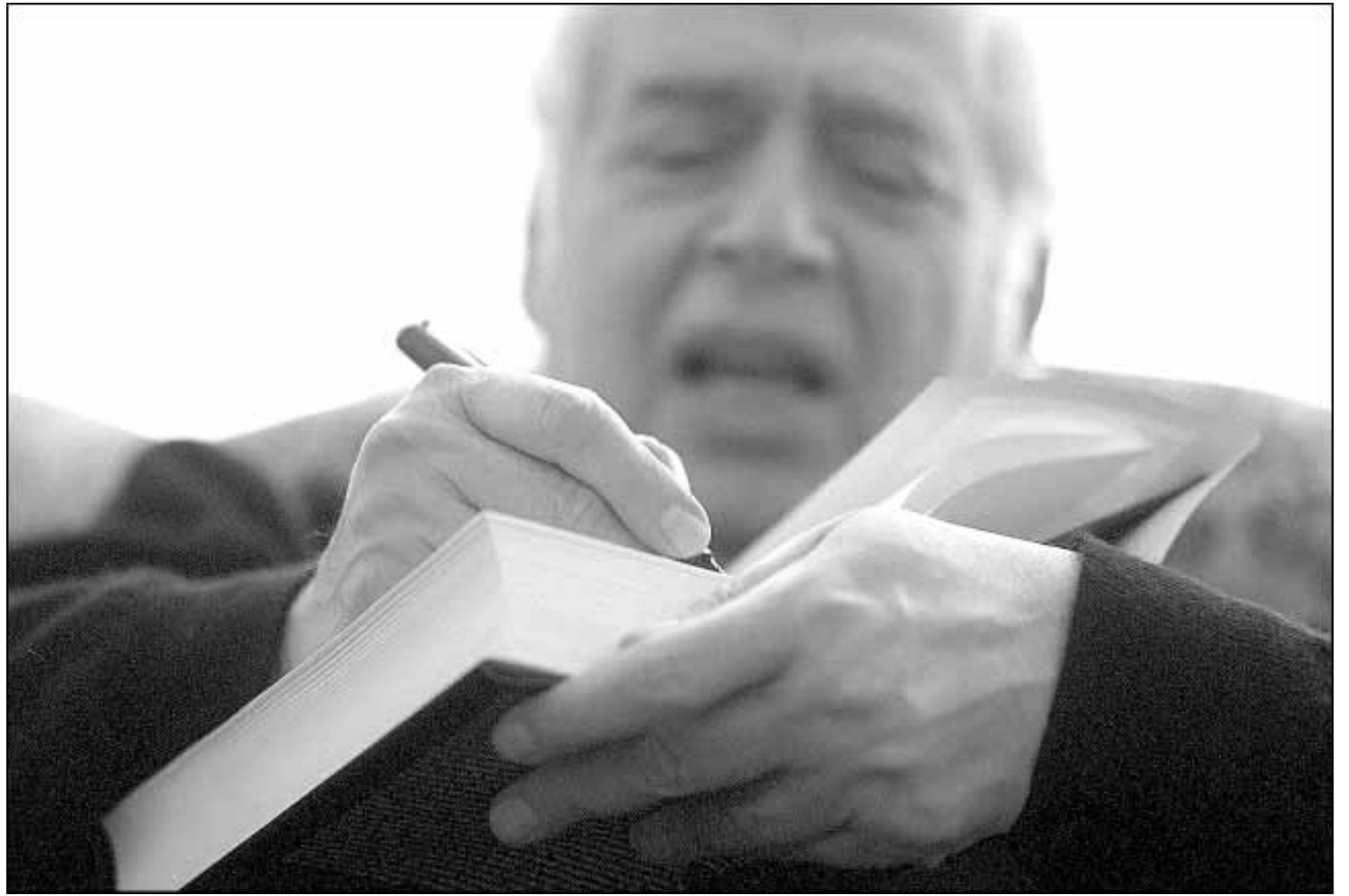
J.C./R.G. Salvador Espriu, segons vostè, està secretament emparentat amb Paul Celan pel que fa a la concepció de la divinitat. Precisament el filòleg francès expert en Celan Jean Bollack va fer recentment i aquí un seminari sobre el poeta. Quina és la seva opinió de Celan respecte del cànon poètic? Què opina sobre el debat entre els experts en la seva interpretació?

H.B. Paul Celan és un poeta molt gran. El vaig conèixer de jove. La seva tradició és la de Kafka, la dels jueus, la d'aquells que adopten la llengua alemanya com a llengua literària malgrat que per a ell fos també la llengua amb què parlava amb la seva mare, que va morir en un camp de concentració... No sé si Espriu era descendent de conversos o no, i tampoc no sé el seu grau de coneixement de la càbala, però la seva connexió amb el judaisme és molt important. I pel que fa al debat que esmenten, no conec Bollack, però sí Derrida i el traductor de Celan als Estats Units, John Felstiner...

J.C./R.G. La seva visió de la poesia contemporània té en Walt Whitman el seu fundador. Ens sorprèn l'absència en la seva reflexió crítica sobre el tema d'algú com Charles Baudelaire, que a Europa es considera el pare de la modernitat poètica. Potser s'hauria de parlar d'una modernitat bicéfala. Què n'opina?

H.B. És cert. Però fixint-se en una cosa: a les seves cartes, Baudelaire es mostra molt bel·ligerant amb Victor Hugo. Vaig coincidir amb Paul De Man com a professor i vam parlar llargament sobre aquest fet i sobre la centralitat canònica de la poesia francesa, i ell hi situava Hugo. "Tots sabem que Hugo és el millor poeta francès", em deia, "fins i tot Baudelaire ho sabia". Suposo, malgrat tot, que Baudelaire ha influït en la poesia europea més que no pas Hugo o Whitman. T.S. Eliot afirmava que Jules Laforgue era millor poeta que l'autor de *Song on myself*, la qual cosa només pot interpretar-se com un acudit dolent. I això comptant que Laforgue va traduir Whitman: l'adorava. Reverdy està més a prop de Whitman que no pas de Baudelaire, i també una part de la poesia alemanya. Aquí a Catalunya, J.V. Foix té, de vegades, ressonàncies molt whitmanianes.

J.C./R.G. L'escriptor argentí Ricardo Piglia ha escrit: "Una zona molt dominant de la crítica acadèmica avui és bàsicament borgiana, treballa en el camí obert

FRANCESC MELCION

"Els poemes d'Espriu, els de Wallace Stevens, W.B. Yeats i George Trakl: això és poesia!"

per Borges. Paul De Man, Harold Bloom, George Steiner, Stanley Fish són, de vegades, més borgians que el mateix Borges. Vull dir que, a la seva manera, en els anys quaranta, a Buenos Aires, en petits assajos circumstancials, Borges havia plantejat problemes i maneres de llegir que després la crítica contemporània va descobrir". Hi està d'acord?

H.B. Borges va posar-me en contacte amb alguns autors en llengua castellana que jo no coneixia. També vaig parlar-ne molt amb Paul De Man, d'això. Ell va aprendre de Borges la seva concepció irònica de la crítica. Recordo un dia que vam trobar-nos en una llibreria. Jo estava preparant les meves classes sobre Freud i duia sis o set llibres seus sota el braç. En Paul, aleshores, dictava classes sobre Benjamin, i duia també uns quants exemplars de l'obra del filòsof alemany. Va mirar la meva càrrega i, amb el seu somriure encantador, va dir-me: "Què dimonis és això? Quina mena de classes dónes?". Jo vaig mirar-lo sorpresa. "Paul", vaig dir-li, "m'estàs prenent el pèl?". Ell era així: sabia que la

importància de Benjamin no podia comparar-se, malgrat tot, a la de Freud, però sempre emprava la ironia per recolzar els seus judicis crítics. I això va aprendre-ho de Borges. Tornant a la pregunta anterior, recordo també que un dia va dir-me: "Harold, no he llegit una sola línia de Whitman en tota la meua vida. I no penso fer-ho. Ja el llegeixes tu per mi". Era un home exquisit. Però tot i això, quan després de la seva mort van començar a acusar-lo de tenir un passat filonazi, no vaig accedir a les peticions de Derrida d'organitzar seminaris i conferències per netejar el seu nom.

J.C./R.G. El premi Internacional Catalunya pot simbolitzar una afinitat més gran i més reconeguda amb el món cultural europeu que amb l'Amèrica? Els vincles entre tots dos àmbits intel·lectuals han sofert les conseqüències de l'11 de setembre?

H.B. La relació entre tots dos continents depèn sobretot de l'èxit econòmic de la Unió Europea. I, per descomptat, de tot allò que pugui succeir en el panorama internacional: tothom, als Estats Units, està convençut que es produiran nous atacs relacionats amb l'esdeveniment l'11 de setembre. Recordo que aquell dia jo havia d'impartir un seminari a la tarda i que estava assegut al meu estudi esperant la meua dona. Quan ella va arribar, lívida i amb llàgrimes als ulls, va explicar-me tot el que havia vist des de Washington Square. Les intervencions militars nord-americanes m'han semblat, després del que va passar, necessàries (aquesta opinió m'ha costat, per cert, l'a-

mistat de José Saramago). Però els dubtes sobre la informació de què podia disposar el govern abans dels atacs només indiquen una cosa que jo ja sospitava: que l'FBI és completament inútil. Sembla clar, per altra banda, que hi ha grans diferències polítiques entre la Unió Europea i els Estats Units. Un exemple paradigmàtic seria la qüestió d'Israel. I això respon a un problema de fons: el partit republicà, i especialment el president Bush, defensen una ideologia pràcticament feixista. Malgrat totes les acusacions de conservadorisme que jo m'he hagut de sentir, sempre m'he definit com un socialdemòcrata.

J.C./R.G. Aleshores, no se sent més còmode a Europa, on ha estat molt més ben tractat, que no pas als Estats Units?

H.B. Admiro profundament la tradició europea i agraeixo el tracte que sempre he rebut de les seves institucions en forma de premis i reconeixements acadèmics. Vaig créixer envoltat per l'atmosfera del judaisme d'arrels europees. Ara mateix m'interessa més lluitar amb Espriu i Rodoreda,

per poder entendre'ls, o amb autors castellans, o yiddisch, la meua altra llengua; però el cert és que l'òptica estètica des de la qual lleigeixo ve de William Hazlitt i Samuel Johnson. Sento que la literatura continental no és la meua tradició.

J.C./R.G. Seria necessària la configuració d'un cànon musical i d'arts plàstiques?

H.B. Tinguin en compte que en cap país del món té lloc un fenomen com el de l'àmbit universitari angloamericà. Allà les modes, el feminisme, els estudis chicanos, etcètera, han envaït les facultats. Cada vegada que em proposen per a un premi o un reconeixement públic, hi ha noietes que es manifesten i que m'acusen de conservador, de masclista... La universitat americana està plena d'ignorants. En música i en pintura, però, és molt més difícil trencar el cànon. Matisse, Picasso, Braque i Miró no corren el perill de ser suplantats per idiotes. Tenen la mateixa sort el ballet o la música clàssica. La batalla pel que fa a la literatura, en canvi, està perduda, malgrat que hi he lluitat amb totes les meves forces.

J.C./R.G. Què farà amb els 80.000 euros del premi Internacional Catalunya i amb l'obra 'Quatre barres', d'Alfredo Sánchez?

H.B. En principi, l'escultura pesa massa perquè la pugui dur amb el meu equipatge a l'avió. Ja veurem. Estic vell i cansat, se m'acabarà aviat la docència com a titular de Yale, em convertiré en professor visitant i la meua dona i jo hem decidit comprar un apartament al Soho.

"Vaig créixer envoltat per l'atmosfera del judaisme d'arrels europees"